

První krok – výroba budky k uhníždění

S přípravou budky k uhníždění je nutno začít včas – buď v zimě nebo již v průběhu předešlého roku. Jakmile se objeví první přezimující královny, musí být budka včetně kompletního vybavení k dispozici. Jako hnízdiště může případně posloužit i lepenková krabice, nicméně stabilní dřevěná bedýnka lépe odolává vlivům počasí a může být použita vícekrát. Při zakoupení některé víceúčelové bedýnky je nutno dbát na to, aby nebyla vyrobena z chemicky upraveného dřeva.

Nejprve si tedy pořídíme stabilní dřevěnou bednu vhodných rozměrů s příslušným

Obrázek 27 víceúčelová bedýnka, jak je k dostání v obchodech pro kutily, může dobře posloužit jako základní kámen čmeláčí budky

Obrázek 26 na vhodné bedýnce je nutno provést jen málo úprav

Obrázek 25 otvory k uchopení lze upravit jako větrací otvory

víkem, která by neměla být příliš malá. Plánujeme-li chov čmeláků zemních, skalních nebo rokytových neměly by být jednotlivé rozměry menší nežli 30 cm. Víceúčelové dřevěné bedýnky nabízené ve vybraných obchodech se stavebninami nebo s nábytkem lze relativně snadno upravit pro účely čmeláčího hnízdiště. Držadlové otvory se využijí jako

větráky, v prvních studených týdnech je ale ucpeme polystyrénem (až do příchodu teplot nad 25°C stačí výletový otvor plně k větrání celé budky).

Zhruba 8 – 10 cm od spodní hrany krabice nebo bedýnky vprostřed šířky stěny je místo pro výletový otvor – právě tak velký, aby čmeláčí královně umožnil pohodlné

procházení (1,5 cm široký a 1 cm vysoký). Bezprostředně pod výletový otvor zvenku připevníme prkénko, které bude sloužit jako česno a umožní obyvatelům budky pohodlné startování a přistávání. Větrací otvory chráníme proti vniknutí nezvaných hostů hustým sítkem. Řešením při hledání vhodného hustého sítko může být například síto proti prskání oleje z pánve.

Obrázek 28 vnitřní vyvavení budky u vstupní trubice

Do kouta budky na mělkou plastovou misku postavíme krmítko vyrobené z tuby od fotofilmu nebo z podobné nádoby, přičemž pod horní okraj tuby vyvrtaná dírka o průměru 1 mm umožní přístup k cukrovému roztoku v takto upravené a zavíčkované nádobce postavené dírkou dolů. Čmeláčí královna zpravidla nepotřebuje žádný návod k obsluze krmítka.

Nad víkem budky je nutno upevnit desku z vhodného materiálu jako zastřešení. Ze stran a ze zadu by měla přesahovat víko o několik centimetrů, česno budky by mělo být zastřešeno zcela. Ke zlepšení klimatických podmínek v budce by střešní deska měla být připevněna či položena na dvou paralelních lačkách aby se zmírnilo nebezpečí přehřátí budky. Pro opcionální nátěr budky je možno použít libovolný lak. Po provedení nátěru nitrolakem je případně nutno se zařízením vnitřku počkat několik týdnů nebo měsíců, aby lak řádně vyschl a neprodukoval žádné nebezpečné výpary. Nátěr není bezpodmínečně nutný, může ale prodloužit životnost budky.

Obrázek 30 na vstupní otvor připevníme zevnitř lepenkovou trubicí vystlanou mechem

Obrázek 29 na dno budky navršíme několik centimetrů pilin

Vnitřní stěny a dno budky nebo krabice je ke zlepšení tepelně-izolačních vlastností nejprve nutno dobře obložit. Dobře se k tomu hodí několik vrstev lepenky. Také víko je nutno dobře obložit, později bude nejvíce trpět výpary z hnízda a následky trávení

čmeláků. Mříž opatřené větrací otvory je nutno pro první jarní studené období ucpat, například pomocí polystyrénových zátek, nebo alespoň zakrýt lepenkou. Zevnitř k otvoru upevníme zhruba 5 cm dlouhou lepenkovou trubici, která je zevnitř vystlaná suchým mechem. Dobře se k tomu hodí jádro kuchyňské role nebo balicího papíru. Mech do uřízlé trubice jednoduše nacpeme a pak ukazováčkem propíchneme a uhladíme, aby takto upravená trubice byla průchodná pro statnou čmeláčí královnu. Hotovou trubici pak jednoduše pomocí lepicí pásky nebo horkého lepidla připevníme zevnitř k výletovému otvoru. Do takto tepelně izolačně upravené budky pak nasypeme dřevěnou drť, která je běžně k dostání v obchodech s potřebami pro drobná domácí zvířata. Množství dřevěné drti závisí na poloze vnitřního ústí předtím upevněné trubice, toto ústí musí být snadno dosažitelné. Trubicu neuřezávejme příliš dlouhou, aby nesahala hluboko do hnízdního materiálu a nepřiváděla chlad přímo k budoucímu zárodku hnízda. Mechová vystýlka trubice jednak napodobuje přírodní poměry a jednak slouží jako zábrana průvanu.

Dřevěnou drť, resp. piliny dobře upěchujeme a vytlačíme zde dolík, do kterého navrstvíme hnízdní materiál. Dobře se k tomu hodí vycpávkoviny z přírodních materiálů, přírodní bavlna a pod. Optimálním se zdá být přírodní kapok, který ale nelze získat ani snadno ani levně. Koncem dubna nebo počátkem května je možno ve vybraných parcích narazit na celé závěje odkvetlého topolového chmíří, plastový sáček je pak rychle naplněn a představuje zásobu hnízdního materiálu na celou příští sezónu. K použitému hnízdnímu materiálu můžeme přimíchat trochu suchého mechu, seno není z důvodu sklonu k plesnivění doporučeníhodné. Zvířecí chlupy jsou jen podmíněně vhodné, neboť obsahují mikroskopické roztoče, kteří spolu s jejich výměšky působí na čmeláky toxicky. Proto je

Obrázek 31 budka připravená k nastěhování čmeláka

nezbytné zvířecí chlupy před použitím tepelně upravit a použít jen jako příměs ve vrchních vrstvách. Desetiminutová procedúra v troubě rozeřáté na 150°C zpravidla stačí k potlačení roztočového nebezpečí. K tepelné úpravě potřebnou dávku chlupů jemně rozcupujeme, větší chuchvalce by se v troubě připekly. Vata z celulózy je příliš jemná a měla by se tedy použít pouze v nouzi jako příměs ve svrchních vrstvách.

Přimíchání suchého mechu do hnízdního materiálu může případně vyhlídky na úspěch s uhnízděním čmeláčí královny zlepšit. Množství hnízdního materiálu v kyprém stavu by

mělo objemem odpovídat 1,5 – 2 litrům (cca. 30 – 60 g). Čím jemněji je hnízdni materiál rozcupován, tím lepší jsou vyhlídky na úspěch s usídlením. Nad hnízdni materiálem musí v budce bezpodmínečně zůstat volný prostor – budka nesmí být vyplněna až k víku. Volný prostor čmeláci potřebují k regulaci teploty a vlhkosti v hnízdě. Hnízdni mikroklima je udržováno na stálých hodnotách pomocí četných chodbiček, které později prolínají veškerý hnízdni materiál.

Jako vhodná pomůcka k usídlení čmeláčí královny se může osvědčit uvítací pohoštění: lego kostka naplněná roztokem ovocného cukru (3 váhové díly ovocného cukru, 3 váhové díly krystalického cukru a 4 váhové díly svařené vody). Není rozhodující, kam tuto pozornost umístíme, protože čmeláčí královna hledající vhodné hnízdiště podrobí důkladné prohlídce celý interiér budky a dříve nebo později připravené krmítko objeví. Jen ve vyjimečných případech jsem zjistil, že toto gesto bylo nesprávně pochopeno a že královna zvolená k usídlení využívala své krátké návštěvy v budce pouze k posilnění, takže s poslední kapkou v krmítku ustaly i vizity. Experimentujeme-li s uvítacím cukrovým roztokem, je nutno řídit se dvěma zásadami: jednak je nutno chránit budku před mravenci a jednak je nutno předkládat čerstvý roztok v čisté nádobce. Když roztok předkládáme v lego kostce nebo jiné otevřené nádobce, ztuhne po několika dnech natolik, že je pro čmeláky nepoživatelný. V uzavřené nádobce se v roztoku po čase vytvoří plíseň, která může hnízdo už v jeho v jeho zárodku ohrozit. Proto je nutno krmítko pravidelně kontrolovat a případně vymývat a plnit čerstvým roztokem.

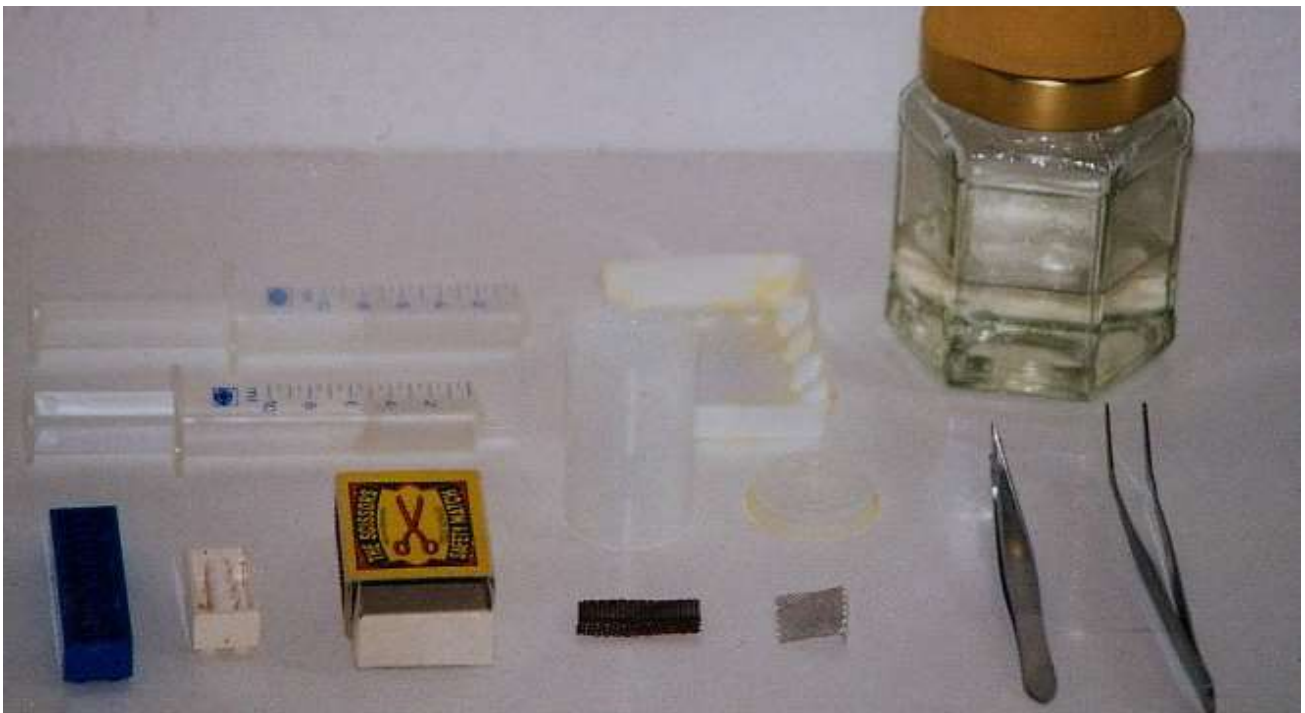

Obrázek 32 hotová budka s předsíňkou

Opcionální předsíňka slouží především dodatečné ochraně před vstupem chladu. K tomu ji opatříme vystýlkou ze suchého mechu. Alternativně ji také můžeme vystlat bylinkovou směsí z šalvěje, levandule a mařinky nebo jiných osvědčených bylinek proti molům.

Je-li budka hotova, stačí jen pár jednoduchých pomůcek a chovu čmeláků již nestojí nic v cestě. Především je ku prospěchu, mít s sebou při hledání čmeláka k usídlení krabičku od zápalek. Ulovený čmelák se v krabičce uklidní rychleji nežli v dlani a za teplého počasí nehrozí nebezpečí, že se čmelák ve zpocené dlani promáčí. K snadné a efektivní kontrole provozu u výletového

otvoru budky se osvědčuje malá lehká mřížka, nejlépe z aluminia, kterou čmelák bez problému dokáže odstrčit stranou nebo povalit. K provedení prohlídky budky potřebujeme také pinzetu nebo ještě lépe dvě pinzety. Injekční stříkačka může posloužit jako krmítko nebo jako pomůcka k naplnění nektarového pohárku cukrovým roztokem v ohroženém hnízdě. Několik kostek ze stavebnice lego, zásobní nádobka s cukrovým roztokem, náhradní krmítko s mělkou plastovou miskou jsou pomůcky, které je dobré mít při kontrole budky po ruce, aby bylo možno prázdná či poloprázdná krmítka jedním krokem vyměnit za čistá a plná, aniž by k tomuto úkonu bylo nutno opětovně čmeláčí hnízdě rušit.

Obrázek 33 nejdůležitější pomůcky chovatele čmeláků: čisté lego kostky, injekční stříkačky jako krmítka nebo jako pomůcky k doplnění krmítka, perforovaná nádobka s těsným víčkem a s mělkou miskou jako krmítko, zásoba cukrového roztoku, mřížky jako zábrany vstupu do budky, krabičky od zápalek, pinzety